

Profeterna i islam

Från Adam till Muhammad – Frid vare över de alla

– budskap, folk och tecken, enligt sunnitisk tradition

Inledning

Tron på Guds profeter (nubuwwah) är en av islams grundläggande trosartiklar. Enligt Koranen sändes profeter till varje folk för att förmedla samma kärnbudskap – tron på en enda Gud (tawhid) – anpassat till respektive folks situation och tid. Muslimer förväntas tro på alla profeter utan att rangordna dem i fråga om sanningshalt, även om de skiljer sig i grad och uppdrag. Koranen nämner namn på 25 profeter, och dessa presenteras nedan i den ordning de vanligen placeras i den profetiska historien, från Adam till Muhammad – den sista profeten. Framställningen bygger på Koranen, de auktoritativa hadithsamlingarna (särskilt Sahih al-Bukhari och Sahih Muslim) samt klassiska kommentarsverk och berättelser om profeterna (Qisas al-Anbiya), främst Ibn Kathirs verk med samma namn samt al-Tabaris historia och tafsir.

Grundprincipen om att tro på samtliga profeter uttrycks bland annat i Koranen 2:285, där det betonas att muslimer inte gör åtskillnad mellan budbärarna i fråga om deras sanning. (*Koranen 2:285; 4:163–165*)

Adam (Adam)

Sänd till: Mänskligheten i sin helhet – den första människan och den första profeten.

Adam skapades direkt av Gud ur lera och fick livsande inblåst i sig. Gud lärde honom namnen på alla ting och befallde änglarna att falla ner i underkastelse inför honom, vilket alla utom Iblis (Satan) gjorde. Adam och hans hustru Hawwa (Eva) levde i paradiset men förleddes av Iblis att äta från det förbjudna trädet. De ångrade sig, deras ånger accepterades av Gud, och de sändes ner till jorden, där Adam blev mänsklighetens första profet och bar med sig den ursprungliga gudomliga vägledningen.

Tecken/mirakel: Hans direkta skapelse av Gud samt den kunskap om “all tings namn” som Gud lärde honom och som översteg änglarnas kunskap. (*Koranen 2:30-37, 7:11-25, 20:115-123; Sahih al-Bukhari, Kitab al-Tafsir*)

Idris (Enok)

Sänd till: Sitt eget folk i forntiden (av många klassiska kommentatorer identifierad med den bibliske Enok).

Idris beskrivs i Koranen kortfattat som sannfärdig och ståndaktig, en profet som upphöjdes till en hög ställning på grund av sin tålmodighet och dyrkan. De klassiska källorna ger få detaljer om hans liv jämfört med andra profeter, men han räknas bland de tidiga rättfärdiga profeterna före syndafloden.

Tecken/mirakel: Koranen talar om att han “upphöjdes till en hög plats”, vilket av flera kommentatorer tolkats som en särskild gudomlig hedersbevisning. (*Koranen 19:56-57, 21:85-86; Ibn Kathir, Qisas al-Anbiya*)

Nuh (Noa)

Sänd till: Sitt eget folk, som dyrkade avgudar och förkastade monoteismen.

Nuh kallade sitt folk till tron på en enda Gud under, enligt Koranen, mycket lång tid (“nio hundra femtio år” nämns i 29:14), men endast ett litet antal människor trodde på honom. På Guds befallning byggde han en ark, och när floden kom räddades de troende och utvalda djur ombord, medan de

otrogna – inklusive en av Nuhs egna söner som vägrade gå ombord – drunknade.

Tecken/mirakel: Bygget av arken på Guds instruktion och den stora floden som drabbade de otrogna, medan de troende räddades. (*Koranen 11:25-49, 71:1-28; Sahih al-Bukhari, Kitab Ahadith al-Anbiya*)

Hud

Sänd till: Folket Ad, en mäktig stam i det forntida Arabiens öken (al-Ahqaf).

Folket Ad var kända för sin fysiska styrka och för att de byggde högresta byggnadsverk, men de var arroganta och avvisade Huds kallelse till monoteism och förkastade varningarna om straff. Som följd sändes en förödande, ihållande storm över dem som utplånade folket, medan Hud och de troende räddades.

Tecken/mirakel: Den förödande vinden (en kall, ihållande storm) som drabbade Ad-folket som straff, medan de troende skonades. (*Koranen 7:65-72, 11:50-60, 46:21-26*)

Salih

Sänd till: Folket Thamud, som levde i klippboningar i regionen al-Hijr i norra Arabien.

Salih kallade Thamud-folket till monoteism och gav dem, som ett tecken från Gud, en kamel som mirakulöst trädde fram ur en klippa. Folket fick befallning att inte skada kamelen, men de slaktade henne av trots, varpå Salih varnade dem för ett kommande straff. Tre dagar senare drabbades folket av en kraftig jordbävning och ett dånande ljud (sayha) som förgjorde dem.

Tecken/mirakel: Den kamel som framträdde mirakulöst ur klippan, given som ett tydligt tecken på Salihs sanningsenlighet. (*Koranen 7:73-79, 11:61-68, 26:141-159, 91:11-15*)

Ibrahim (Abraham)

Sänd till: Sitt eget folk i Babylonien, inklusive sin egen far Azar, som var avgudatillverkare/dyrkare.

Ibrahim ifrågasatte redan i unga år avgudadyrkan och förstörde sitt folks

idoler för att visa deras maktlöshet, vilket fick honom kastad i en stor eld – men Gud räddade honom oskadd. Han vandrade senare till landet Kana'an och, tillsammans med sin son Ismail, byggde eller återuppbyggde Kaba i Mecka som ett hus för dyrkan av den ende Guden. Ibrahim prövades även genom en befallning att offra sin son (i sunnitisk tradition i regel identifierad som Ismail), men Gud löste honom från offret genom att sända ett offerdjur i sonens ställe. På grund av sin orubbliga lojalitet mot Gud fick Ibrahim epitetet "Khalilullah", Guds vän, och räknas som fader till många efterföljande profeter.

Tecken/mirakel: Han kastades i en brinnande eld men förblev helt oskadd genom Guds ingripande. (*Koranen 21:51-70, 37:83-113, 2:124-129; Ibn Kathir, Qisas al-Anbiya*)

Lut (Lot)

Sänd till: Invånarna i städerna Sodom och de kringliggande orterna.

Lut, brorson till Ibrahim, sändes till ett folk som – enligt Koranen – öppet praktiserade omoraliska handlingar, däribland sexuella handlingar mellan män, och som rånade vägförande. Lut varnade dem upprepade gånger, men de avvisade honom. Till slut förgjordes städerna genom ett regn av stenar och genom att de, enligt traditionen, vändes upp och ner, medan Lut och hans troende familj räddades – med undantag för hans hustru, som dröjde sig kvar och förgicks med de övriga.

Tecken/mirakel: Räddningen av Lut och de troende före städernas förstörelse, samt det straff i form av ett stenregn som drabbade de otrogna. (*Koranen 7:80-84, 11:77-83, 26:160-175, 29:28-35*)

Ismail (Ismael)

Sänd till: Folket i Mecka och dess omgivning, som förfader till många arabiska stammar.

Ismail var son till Ibrahim och Hajar (Hagar) och växte upp i Mecka-dalen, där hans mor och han enligt traditionen mirakulöst försågs med vatten från källan Zamzam. Han bistod sin far i återuppbyggandet av Kaba och visade enligt Koranen stor tålighet och underkastelse när han, som ung, accepterade att vara den son som skulle offras enligt sin fars dröm – innan Gud löste honom genom ett offerdjur. Ismail räknas som förfader till profeten Muhammad genom den arabiska linjen.

Tecken/mirakel: Källan Zamzam, som enligt traditionen sprang fram för att rädda honom och hans mor från törst i öknen. (*Koranen 37:99-113, 2:127-129; Sahih al-Bukhari, Kitab Ahadith al-Anbiya*)

Ishaq (Isak)

Sänd till: Sitt eget folk i Kana'an, som son till Ibrahim och fader till Ya'qub.

Ishaq föddes av Ibrahim och Sara i hög ålder, vilket Koranen beskriver som ett glädjebesked från änglar. Han nämns i Koranen som en av de rättfärdiga och välsignade profeterna, och genom honom fortsatte den profetiska linjen via hans son Ya'qub.

Tecken/mirakel: Hans födelse till föräldrar i mycket hög ålder beskrivs som ett tecken på Guds makt och som ett glädjebud framfört av änglar. (*Koranen 21:72-73, 37:112-113, 11:69-73*)

Ya'qub (Jakob)

Sänd till: Sitt eget folk och sina tolv söner, vars ättlingar blev Israels folk (Bani Isra'il).

Ya'qub, son till Ishaq, fick tolv söner, bland dem Yusuf som han älskade särskilt högt. Hans liv präglades av djup sorg när Yusufs bröder, av jalousi, lämnade Yusuf i en brunn och lät fadern tro att han var död. Ya'qub bevarade sin tro trots sorgen och blev enligt traditionen blind av gråt, men fick sin syn tillbaka när Yusufs skjorta senare lades på hans ansikte – ett tecken som beskrivs i Surat Yusuf.

Tecken/mirakel: Han återfick sin syn när Yusufs skjorta lades på hans ansikte, efter år av blindhet orsakad av sorg. (*Koranen 12:84-87, 12:96; 21:72*)

Yusuf (Josef)

Sänd till: Sin familj samt befolkningen och makthavarna i det forntida Egypten.

Yusufs liv beskrivs i sin helhet i Surat Yusuf, som i Koranen kallas "den bästa av berättelser". Av avundsjuka kastade hans bröder honom i en brunn, varifrån han räddades av en karavan och såldes som slav i Egypten. Efter falska anklagelser fängslades han, men hans förmåga att

tolka drömmar ledde till att han slutligen utsågs till en hög ställning i landets förvaltning. Berättelsen avslutas med en försoning där Yusuf förenas med sin far och sina bröder.

Tecken/mirakel: Hans gudagivna förmåga att korrekt tolka drömmar, vilket räddade honom från fängelse och blev avgörande för Egyptens framtid under en hungersnöd. (*Koranen 12:1-101*)

Ayyub (Job)

Sänd till: Sitt eget folk, som ett föredöme i tålamod under prövning.

Ayyub var en rättfärdig och förmögen man som prövades med svår sjukdom samt förlust av rikedom och familj under lång tid. Trots detta klagade han inte mot Gud utan bad tålmodigt om hjälp. Som svar på hans bön återställde Gud hans hälsa och gav honom tillbaka, eller ersatte, det han förlorat. Ayyub räknas i traditionen som det främsta exemplet på tålamod (sabr) under lidande.

Tecken/mirakel: Hans fullständiga tillfrisknande efter en mycket svår och långvarig sjukdom, som svar på hans tålmodiga bön till Gud. (*Koranen 21:83-84, 38:41-44*)

Shu'ayb

Sänd till: Folket i Madyan (Midjan), en handelsstad i nordvästra Arabien.

Shu'ayb sändes till Madyans folk, som vid sidan av avgudadyrkan praktiserade utbrett fusk vid mätning och vägning i handeln. Han kallade dem till monoteism och rättvisa affärsmetoder, men möttes av hån och avvisande. Som straff drabbades folket av en våldsam jordbävning och ett dånande ljud, vilket utplånade dem, medan Shu'ayb och de troende räddades.

Tecken/mirakel: Hans varningar om ett kommande straff besannades genom den jordbävning och det dånande ljud som drabbade Madyans folk. (*Koranen 7:85-93, 11:84-95, 26:176-191*)

Musa (Mose)

Sänd till: Faraos och dennes folk i Egypten, samt Israels barn (Bani Isra'il).

Musa, som räddades som spädbarn undan Faraos befallning att döda

israelitiska pojkar, växte upp och kallades senare av Gud vid berget Sinai att gå till Faraos och kräva att Israels barn skulle släppas fria från förslavning. Han utrustades med flera tecken för att stödja sin kallelse. Efter Faraos vägran och en serie plågor delades Röda havet så att Israels barn kunde fly, medan Faraos och hans här drunknade när vattnet slöt sig. Musa tog senare emot Toran (al-Tawrah) på berget Sinai, men mötte under sin ledning av folket flera prövningar, bland annat dyrkan av guldkalven.

Tecken/mirakel: Hans stav som förvandlades till en orm, hans hand som lyste vit utan sjukdom, samt delningen av Röda havet inför Israels barn. (*Koranen 7:103-156, 20:9-98, 26:10-68, 28:1-43*)

Harun (Aron)

Sänd till: Faraos och Israels barn, som broder och medhjälpare till Musa.

På Musas bön utsåg Gud hans bror Harun till medhjälpare i profetuppdraget, eftersom Harun enligt traditionen var mer talför. Harun stod vid Musas sida i mötet med Faraos och i ledningen av Israels barn, och fick under Musas frånvaro vid berget Sinai ansvar för folket, en period då en del av folket föll för guldkalvens dyrkan trots Haruns varningar.

Tecken/mirakel: Han delade i flera av de tecken som gavs Musa inför Faraos, i sin roll som medbudbärare. (*Koranen 19:53, 20:29-36, 25:35, 7:142*)

Dhul-Kifl

Sänd till: Sitt eget folk – nämns kort bland de rättfärdiga och tålmodiga profeterna.

Dhul-Kifl nämns vid namn endast på två ställen i Koranen, tillsammans med andra rättfärdiga män som visade stor tålighet. De klassiska kommentatorerna ger relativt knapphändiga och delvis varierande uppgifter om hans liv, men han räknas inom den sunnitiska traditionen vanligen bland profeterna på grund av sammanhanget där han nämns.

Tecken/mirakel: Inga specifika mirakel anges i Koranen; han lyfts fram som ett föredöme i tålmod och rättfärdighet. (*Koranen 21:85-86, 38:48; Ibn Kathir, Tafsir al-Qur'an al-'Azim*)

Dawud (David)

Sänd till: Israels barn, som både profet och kung.

Dawud kombinerade profetskap med kungavärdighet över Israels barn. Gud gav honom Psaltaren (al-Zabur) och utmärkt visdom i att döma tvister mellan människor, exemplifierat i Koranen genom berättelsen om de två tvistande parterna som kom till honom. Han var känd för sin vackra röst när han reciterade Guds lovsånger, så vacker att enligt traditionen även bergen och fåglarna deltog i lovsången tillsammans med honom.

Tecken/mirakel: Järn gjordes mjukt och formbart i hans händer utan eld, och berg och fåglar förenade sig enligt traditionen i hans lovsång till Gud. *(Koranen 21:78-80, 27:15-16, 34:10-11, 38:17-26)*

Sulayman (Salomo)

Sänd till: Israels barn samt, genom sitt sändebud, drottningen och folket i Saba (Sheba).

Sulayman, son till Dawud, ärvde sin fars kungarike och fick av Gud ett unikt herravälde: makt över vindarna, förmågan att förstå djurs och fåglars språk, samt tjänster av jinner som bistod honom i byggprojekt. En central berättelse handlar om hur en härfågel (hudhud) rapporterade om drottningen av Saba och hennes folks soldyrkan, vilket ledde till att Sulayman skickade ett brev till henne och slutligen till att hon och hennes folk underkastade sig den ende Guden.

Tecken/mirakel: Herraväldet över vindarna och jinnerna, samt förmågan att förstå djurens språk, inklusive det berömda samtalet med myrorna och härfågeln. *(Koranen 27:15-44, 21:78-82, 34:12-14, 38:30-40)*

Ilyas (Elias)

Sänd till: Israels barn, som hade börjat dyrka avguden Ba'l (Baal) vid sidan av Gud.

Ilyas kallade sitt folk tillbaka till dyrkan av den ende Guden och bort från avguden Ba'l, men möttes av motstånd från de flesta. Koranen nämner honom bland de rättfärdiga och "de som vandrade på den raka vägen", och prisar honom som en av Guds utmärkta tjänare.

Tecken/mirakel: Han räknas bland de profeter som fredades och hedrades särskilt av Gud för sin ståndaktighet i kallelsen till monoteism. *(Koranen 6:85, 37:123-132)*

Al-Yasa (Elisa)

Sänd till: Israels barn, som efterträdare till Ilyas i den profetiska kallelsen.

Al-Yasa nämns i Koranen tillsammans med andra rättfärdiga profeter och beskrivs som en av "de bästa". De klassiska källorna ger få detaljer om hans specifika historia, men han räknas som en länk i den profetiska kedjan bland Israels barn efter Ilyas.

Tecken/mirakel: Inga specifika under beskrivs i detalj i Koranen; han nämns som en av de utvalda och rättfärdiga tjänarna. *(Koranen 6:86, 38:48)*

Yunus (Jona)

Sänd till: Invånarna i staden Nineve.

Yunus sändes till Nineve, men lämnade folket i vrede innan han fått tillstånd till det, eftersom han trodde att de aldrig skulle tro. Han gick ombord på ett skepp, kastades i havet under en storm och svaldes av en stor fisk. I fiskens buk vände han sig i ånger till Gud, och Gud lät honom kastas upp på land levande igen. Till skillnad från flera andra folk som förgjordes efter att avvisa sina profeter, kom Ninevés befolkning enligt Koranen att tro innan straffet drabbade dem.

Tecken/mirakel: Han överlevde flera dagar i en fisks buk och kastades därefter levande upp på land som svar på sin ånger. *(Koranen 21:87-88, 37:139-148, 68:48-50, 10:98)*

Zakariya (Sakarias)

Sänd till: Israels barn, som präst och vårdnadshavare för Maryam (Maria).

Zakariya tjänstgjorde som präst i Jerusalems tempel och var Maryams vårdnadshavare. Trots hög ålder och en ofruktsam hustru bad han enträget om en son, och Gud besvarade hans bön med ängelns budskap om att han skulle få en son, Yahya. Berättelsen lyfts fram som ett tecken på Guds förmåga att uppfylla det som verkar omöjligt för människor.

Tecken/mirakel: Han fick en son, Yahya, trots hög ålder och en ofruktsam hustru, som svar på sin enträgna bön. (*Koranen 19:2-15, 3:37-41, 21:89-90*)

Yahya (Johannes Döparen)

Sänd till: Israels barn, som son till Zakariya.

Yahya föddes som svar på Zakariyas bön och utmärktes enligt Koranen redan i barndomen av visdom, renhet och fromhet, samt särskild kärlek och medkänsla. Han kallade liksom andra profeter sitt folk till lydnad mot Gud och beskrivs som hängiven sina föräldrar och fri från arrogans.

Tecken/mirakel: Han gavs visdom och dom (hukm) redan som barn, vilket Koranen lyfter fram som en särskild gåva från Gud. (*Koranen 19:12-15, 3:39, 6:85*)

Isa (Jesus)

Sänd till: Israels barn, som den näst sista profeten före Muhammad.

Isa föddes mirakulöst av den jungfruliga Maryam, utan biologisk far, genom Guds direkta befallning "Var!". Som spädbarn talade han till sitt folk för att försvara sin moders heder. Som profet gav Gud honom evangeliet (al-Injil) och utrustade honom med flera tecken till stöd för sin kallelse. Enligt den sunnitiska majoritetsuppfattningen, baserad på Koranen 4:157-158, korsfästes Isa aldrig och dödades inte, utan upptogs levande till Gud, och han väntas enligt traditionen återkomma före tidens slut.

Tecken/mirakel: Han talade som spädbarn, botade blinda och spetälska, väckte döda till liv med Guds tillåtelse, och formade en fågel av lera som blev levande genom Guds vilja. (*Koranen 3:45-59, 4:157-158, 5:110, 19:16-34*)

Muhammad – den sista profeten

Sänd till: Hela mänskligheten, för alla tider efter honom – "tidernas sigill bland profeterna".

Muhammad föddes i Mecka och fick sin första uppenbarelse vid omkring fyrtio års ålder genom ängeln Jibril. Till skillnad från tidigare profeter, som

enligt traditionen ofta sändes till ett specifikt folk eller en specifik tidsperiod, beskrivs Muhammads budskap i Koranen som universellt och avsett för hela mänskligheten fram till tidens slut. Han mottog Koranen gradvis under cirka 23 år, vilken inom islam betraktas som den slutgiltiga och oförvanskade gudomliga uppenbarelse samt hans främsta mirakel.

Tecken/mirakel: Koranen självt, vars språkliga och innehållsmässiga karaktär enligt traditionen är ett bestående mirakel; den nattliga resan och himlafärden (Isra och Mi'raj); månens klyvning (Shaqq al-Qamar) inför Meckas invånare; samt flera berättelser om mångfaldigande av mat och vatten för stora grupper människor. (*Koranen 17:1, 54:1-2, 29:48-51, 33:40; Sahih al-Bukhari, Kitab al-Tafsir och Kitab al-Manaqib; Sahih Muslim, Kitab al-Iman*)

Profetkedjan som helhet

De 25 profeter som namnges i Koranen utgör enligt sunnitisk tradition endast en del av det totala antalet profeter som sänts till mänskligheten genom historien; flera hadithtraditioner talar om ett mycket större antal, även om dessa specifika uppgifter om antal har diskuterats vad gäller deras tillförlitlighet. Det centrala för trosläran är inte exakt antal, utan principen att Gud genom historien sändt budbärare till olika folk med samma grundbudskap om monoteism (tawhid), och att Muhammad som den sista profeten bekräftar och fullbordar denna kedja för all framtid.

Profeternas inbördes status diskuteras i Koranen, där det framgår att Gud gav vissa profeter högre rang och särskilda gåvor, samtidigt som muslimer åläggs att tro på dem alla utan åtskillnad i fråga om deras sanningshalt. (*Koranen 2:253, 2:285*)

Källförteckning

1. Koranen (al-Qur'an) – primärkälla för samtliga profetberättelser och de specifika verser som anges efter varje avsnitt.
2. al-Bukhari, Muhammad ibn Ismail (d. 870), Sahih al-Bukhari – särskilt böckerna Ahadith al-Anbiya, al-Tafsir och al-Manaqib.
3. Muslim ibn al-Hajjaj (d. 875), Sahih Muslim – särskilt Kitab al-Iman.
4. Ibn Kathir, Ismail ibn Umar (d. 1373), Qisas al-Anbiya (Berättelser om profeterna).
5. Ibn Kathir, Ismail ibn Umar (d. 1373), Tafsir al-Qur'an al-'Azim.
6. al-Tabari, Abu Ja'far Muhammad ibn Jarir (d. 923), Tarikh al-Rusul wa'l-Muluk samt Jami' al-Bayan (tafsir).

7. al-Qurtubi, Abu Abdullah Muhammad (d. 1273), al-Jami' li-Ahkam al-Qur'an (tafsir).